

Lietuvos žmonės pasirinko taikų pasipriešinimą ir Sovietų Sąjungos karinės agresijos prieš Lietuvos valstybę dienomis apgynė parlamentą

Vilnius, 1991 m. sausio 13 d. | Fotografas Marijonas Baranauskas
Lietuvos valstybės naujasis archyvas. F. 9, ap. 1, b. 34, l. 1

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

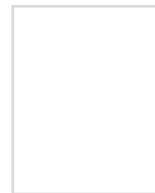

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Lietuvos žmonių valia ir prigimtine teise 1990 m. kovo 11 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba paskelbė atkurianti Lietuvos Nepriklausomybę. Sovietų Sąjunga nebegalėjo sulaikyti Lietuvos priimtų sprendimų, tačiau toliau gąsdino, demonstravo karinę galią ir tikėjosi smurtu sunaikinti Laisvės siekį. Lietuvos žmonių laikysena buvo išbandyta 1991 metų sausį, Sovietų Sąjungos karinės agresijos prieš Lietuvos valstybę dienomis. Tūkstančiai beginklių žmonių stojo prieš tankais ir automatais ginkluotus sovietų desantininkus, budėjo prie laužų Nepriklausomybės aikštėje, kad apgintų savo valstybę. Svarbiausias tų dienų laimėjimas buvo žmonių vienybė pavojaus akivaizdoje, ne mažiau svarbi buvo ir ryžtinga parlamento laikysena – priešintis ir nepasiduoti. Smurtas prieš beginklius žmones ir 1991 m. sausio aukos pabudino Vakarų pasaulio sąžinę – Lietuva sugrįžo į Europos politinį žemėlapią, o į Baltijos valstybių pastangas atstatyti savo valstybingumą pradėta žiūrėti kaip į istorinę būtinybę.

Nepavykusių Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmų šturmu prasidėjo karinė agresija prieš nepriklausomybę atkūrusią Lietuvos valstybę

Vilnius, 1991 m. sausio 8 d. | Fotografas Algirdas Sabaliauskas
Algirdo Sabaliausko asmeninis archyvas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

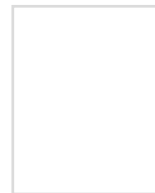

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausis prasidėjo ne tik naujomis viltimis, bet ir naujais išbandymais. Sausio 8 d., prisidengusi kainų pakėlimu, tūkstantinė prosovietišškai nusiteikusi minia, protestuodama prieš atkurtą Lietuvos nepriklausomybę, bandė veržtis į Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmus ir nuversti teisėtai išrinktą valdžią. Artėjant parlamento posėdžiui, vidiniame kieme susirinko keli tūkstančiai priešišky demonstrantų – daugiausia rusakalbiai Vilniaus gamyklų darbininkai ir jais persirengę sovietų represinių struktūrų pareigūnai. Parlamento vadovai stengėsi rasti dialogą su demonstrantais, tačiau agresyvi minia puolė parlamento rūmus, išdaužė kelis fasado langus, išlaužė žalvarines duris. Keletas protestuotojų pateko į vidų, tačiau parlamento gynėjai juos greitai išstūmė ir iš kojų verčiančia gaisrinių švirkštų srove laikinai atšaldė jų įkarštį. Netrukus prasidėjusiame posėdyje parlamentas sustabdė kainų pakėlimą, o vakare atsistatydino kainų pakėlimą inicijavusi Vyriausybė. Augant karinei grėsmei, Lietuvos gyventojai buvo pakvieti budėti atkurtos Lietuvos Nepriklausomybės sargyboje.

Beginkliai žmonės prie Lietuvos Respublikos krašto apsaugos departamento pastato tikėjosi žodžiais paveikti puolimui pasiruošusių, tankais ir šarvuočiais ginkluotų sovietų karių protą ir sąžinę

Vilnius, 1991 m. sausio 11 d. | Fotografas Paulius Lileikis
Pauliaus Lileikio asmeninis archyvas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

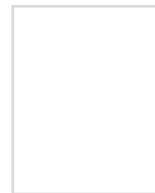

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio 10 d. Sovietų Sąjungos prezidentas Michailas Gorbačiovas atsiuntė ultimatyvų raštą, adresuotą ne Lietuvos Respublikos, bet Lietuvos TSR Aukščiausiąjai Tarybai, reikalaudamas nedelsiant ir visiškai atkurti Sovietų Sąjungos konstitucijos ir Lietuvos TSR konstitucijos galiojimą, tai yra atkurti iki 1990 m. kovo 11 d. buvusią padėtį. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba atmetė ultimatumą. Kitą dieną prosovietinė organizacija „Jedinstvo“ surengė eitynes prie Lietuvos parlamento, reikalaudama patenkinti Sovietų Sąjungos reikalavimus, prieš ją stoji tūkstančiai Lietuvos nepriklausomybės rėmėjų. 1991 m. sausio 11 d. sovietų kariuomenė ėmėsi atviro smurto, blokavo susisiekimą su Vilniumi, pradėjo užimti valstybinių įstaigų pastatus. Žmonės rinkosi prie šių pastatų ir, tapę gyvąja barikada, saugojo Lietuvos nepriklausomybę. Apeliuodami į sovietų kariškių sąžinę, jie prašė agresorių atsikvošėti.

**Saugodami Spaudos rūmus – laisvą ir nepriklausomą spaudą, beginkliai
žmonės stojo prieš gerai ginkluotus sovietų desantininkus**

Vilnius, 1991 m. sausio 11 d. | Fotografas Paulius Lileikis
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. O-108094

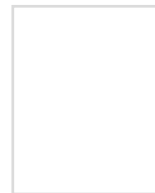
LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio 11 d. buvo pabandyta užgniaužti laisvą ir nepriklausomą spaudą, apriboti Lietuvos gyventojų galimybes gauti objektyvią informaciją. Tos dienos popietę sovietų kariškiai užėmė Spaudos rūmus ir spaustuvę. Buvo pralietas pirmasis kraujas. Į Spaudos rūmus saugojusius beginklus žmones buvo atsukti sovietų tankų pabūklai ir desantininkų automatai. Beginkliai žmonės buvo apšaudyti kovinėmis ir mokomosiomis kulkomis, keletas jų buvo sunkiai sužeisti. Sovietų kariškiams užėmus rūmus, keletui dienų nutrūko pagrindinių Lietuvos laikraščių leidyba. Tačiau jau kitą dieną, sausio 12-ąją, pasirodė pirmasis jungtinio laikraščio „Laisva Lietuva“ numeris, atspausdintas lietuvių, rusų ir lenkų kalbomis. Jį parengė 13-os leidinių redakcijos. Leidėjai skelbė: „Tik susitelkimas, rimtis ir orumas – ginklas, kurį galime ir visada galėsime priešpastatyti brutaliai okupantų jėgai.“

Sausio dienomis ginti Televizijos bokšto susirinkę žmonės nenumanė, kad jis taps Sovietų Sąjungos karinės agresijos prieš nepriklausomybę atkūrusią Lietuvos valstybę ir apgintos Lietuvos laisvės simboliu

Vilnius, 1991 m. sausio 9–12 d. | Fotografas Egidijus Malakauskas
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. P-31646

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

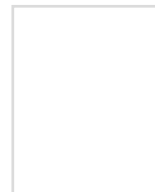

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Kitas Sovietų Sąjungos karinių dalinių žingsnis buvo komunikacijos centrų – Vilniaus televizijos bokšto ir Lietuvos radijo ir televizijos pastato – užėmimas. Beginkliai žmonės prie Televizijos bokšto pradėjo budėti dar 1991 m. sausio 9 d. Kelias paras žmonės būriavosi ir šildėsi prie bokšto laužų, nenujausdami artėjančios grėsmės. 1991 m. sausio 13-osios naktį prie Televizijos bokšto ir Lietuvos radijo ir televizijos pastato gyvybes paaukojo 14 beginklių Lietuvos laisvės gynėjų, beveik 1 000 jų buvo sužeisti. Sovietų karinės agresijos metu žuvusių Lietuvos laisvės gynėjų atminimui prie Televizijos bokšto buvo įrengti atminimo ženklai, vyrų žūties vietose buvo pasodinti ąžuoliukai, vienintelės žuvusios moters – Loretos Asanavičiūtės – atminimui buvo pasodinta liepaitė. Žuvusiųjų vardais yra pavadintos bokšto prieigose esančios gatvės. Šiandien Vilniaus televizijos bokštas simbolizuoja ne tik 1991 m. sausį vykusią agresiją, bet ir apgintą Laisvę.

**Prie Vilniaus televizijos bokšto tankus bandė sustabdyti
beginkliai, vėliavomis nešini žmonės**

Vilnius, 1991 m. sausio 13-osios naktis | Fotografas Zenonas Nekrošius
Zenono Nekrošiaus asmeninis archyvas

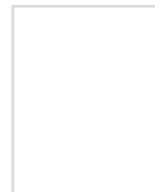
LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio 13-ąją įvyko vienas svarbiausių XX amžiaus Lietuvos mūšių – Vilniuje žmonės plikomis rankomis nugalėjo tuos, kurie buvo ginkluoti tankais ir automatais. Išvakarėse beginkliai žmonės ir toliau budėjo prie parlamento, Televizijos bokšto ir Lietuvos radijo ir televizijos pastato. Atrodė, kad įtampa slūgsta, tačiau iš karto po vidurnakčio situacija pasikeitė. Mieste pasirodė šarvuočiai ir tankai apsupo Vilniaus televizijos bokštą. Apie 1 val. 36 min. tankai paleido pirmuosius šūvius. Galingas garsas ir oro banga parbloškė žmones ant žemės, tačiau keli tūkstančiai žmonių nesitraukė ir nešini vėliavomis, beginkliai stojo prieš tankus. Tankai važiavo į žmones, desantininkai juos puolė šaudydami iš automatų, mušė gynėjus ginklų buožėmis, į žmonių minią skriejo sprogstamieji paketai, nuo šūvių plūpsnių dūžtantys bokšto stiklai sužeidė stovėjusius apačioje. Užsienio žurnalistus, dirbusius karo korespondentais karštuosiuose pasaulio taškuose, stebino lietuvių drąsa – važiuojant tankams lietuviai ne tik neišsibėgiojo, bet dar labiau susitelkė.

**Sausio 13-ąją – Kruvinąjį sekmadienį – nepaisydami grėsmės žmonės prie
Televizijos bokšto gelbėjo automatų kulkų ir tankų vikšrų sužalotus bokšto gynėjus**

Vilnius, 1991 m. sausio 13-osios naktis | Fotografas Kęstutis Jasaitis
Žemaičių dailės muziejus

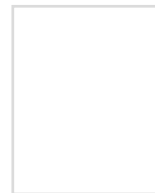
LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

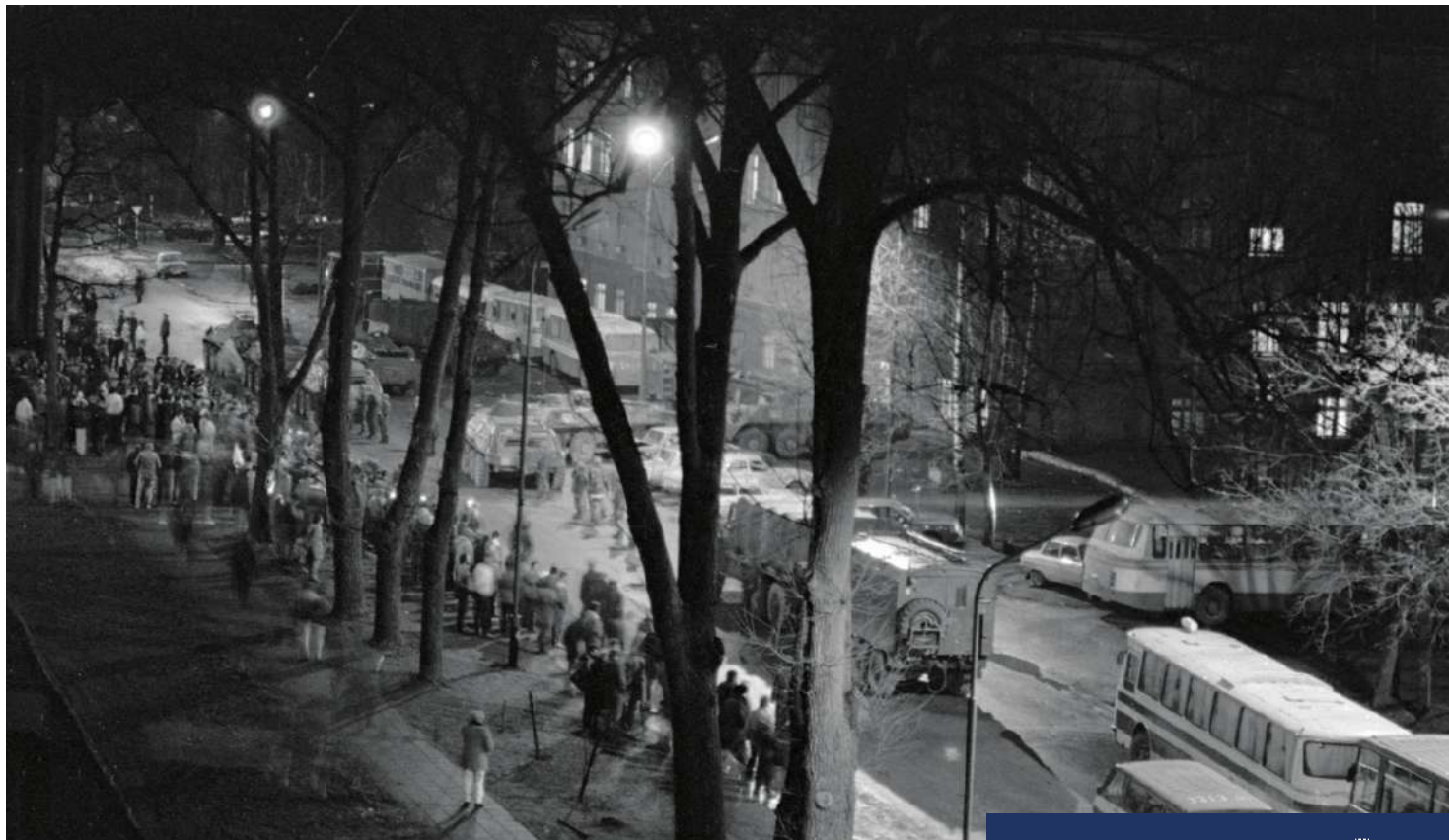
LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĄ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio 13-osios naktį beginkliai Lietuvos žmonės oriai atlaikė brutalų sovietų karių puolimą. Ginkluoti desantininkai puolė bokštą apjuosusius žmones. Jiems padėjo tankai ir šarvuočiai, važiadę tiesiai į beginklių žmonių būrį. Daugybė žmonių, nepaisydami grėsmės savo gyvybei, puolė gelbėti sužeistųjų. Apie 1 000 žmonių patyrė įvairaus sunkumo traumas, šautines žaizdas, pjautinius sužeidimus, sumušimus, kaulų lūžius, neteko klausos. Tą naktį Vilniuje nuo šautinių žaizdų arba po tankų vikšrais žuvo 14 drąsių, daugiausia jaunų Nepriklausomybės gynėjų: 23 metų Loreta Asanavičiūtė, 22 metų Virginijus Druskis, 17 metų Darius Gerbutavičius, 22 metų Rolandas Jankauskas, 24 metų Rimantas Juknevičius, 38 metų Alvydas Kanapinskas, 52 metų Algimantas Petras Kavoliukas, 24 metų Vidas Maciulevičius, 28 metų Titas Masiulis, 35 metų Alvydas Matulka, 53 metų Apolinaras Juozas Povilaitis, 17 metų Ignas Šimulionis, 47 metų Vytautas Vaitkus, 49 metų Vytautas Koncevičius (nuo šautinių žaizdų mirė 1991 m. vasario 18 d.).

**Išvaryti radijo ir televizijos darbuotojai ir pastato gynėjai prie užimto Lietuvos
radijo ir televizijos pastato, kurio užgrobimo liudininke tapo visa Lietuva**

Vilnius, 1991 m. sausio 13-osios naktis | Fotografas Algimantas Žižiūnas
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. O-139529

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

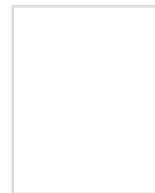

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio 13-osios naktį visa Lietuva tapo Lietuvos radijo ir televizijos pastato užgrobimo liudininke. 1 val. 53 min. žurnalistė Eglė Bučelytė tiesioginiame televizijos eteryje pranešė apie pastato puolimą ir perdavė kvietimą Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatams kaip galima greičiau atvykti į parlamentą. Dėl koridoriuose stovėjusių įjungtų televizijos kamerų televizijos žiūrovai galėjo tiesiogiai stebėti užgrobimą. Pirmiausia nutrūko Lietuvos radijo transliacija, 2 val. 9 min. nutrūko transliacija iš Lietuvos televizijos studijos. Vilniaus televizijos bokštas dar 8 min. retransliavo vaizdus iš Nepriklausomybės aikštės, kur tūkstančiai žmonių giedojo „Lietuva brangi“. Nustojus veikti Vilniaus studijoms, 2 val. 20 min. darbą pradėjo Kauno radiofonas ir televizijos stotis Sitkūnuose, o 4 val. 23 min. Lietuvos radijas pradėjo transliaciją iš Lietuvos parlamento. Vėliau parlamente įsikūrė Lietuvos televizijos studija, atnaujinusi transliacijas iš kilnojamųjų televizijos stočių, įrengtų prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų.

**Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos deputatai grėsmingą sausio 13-osios
naktį susirinko parlamento posėdžių salėje, pasiryžę priešintis karinei agresijai**

Vilnius, 1991 m. sausio 13-osios naktis | Fotografas Vilius Jasinevičius
Lietuvos Respublikos Seimo archyvas. VI-184-837

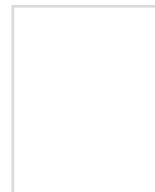
LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

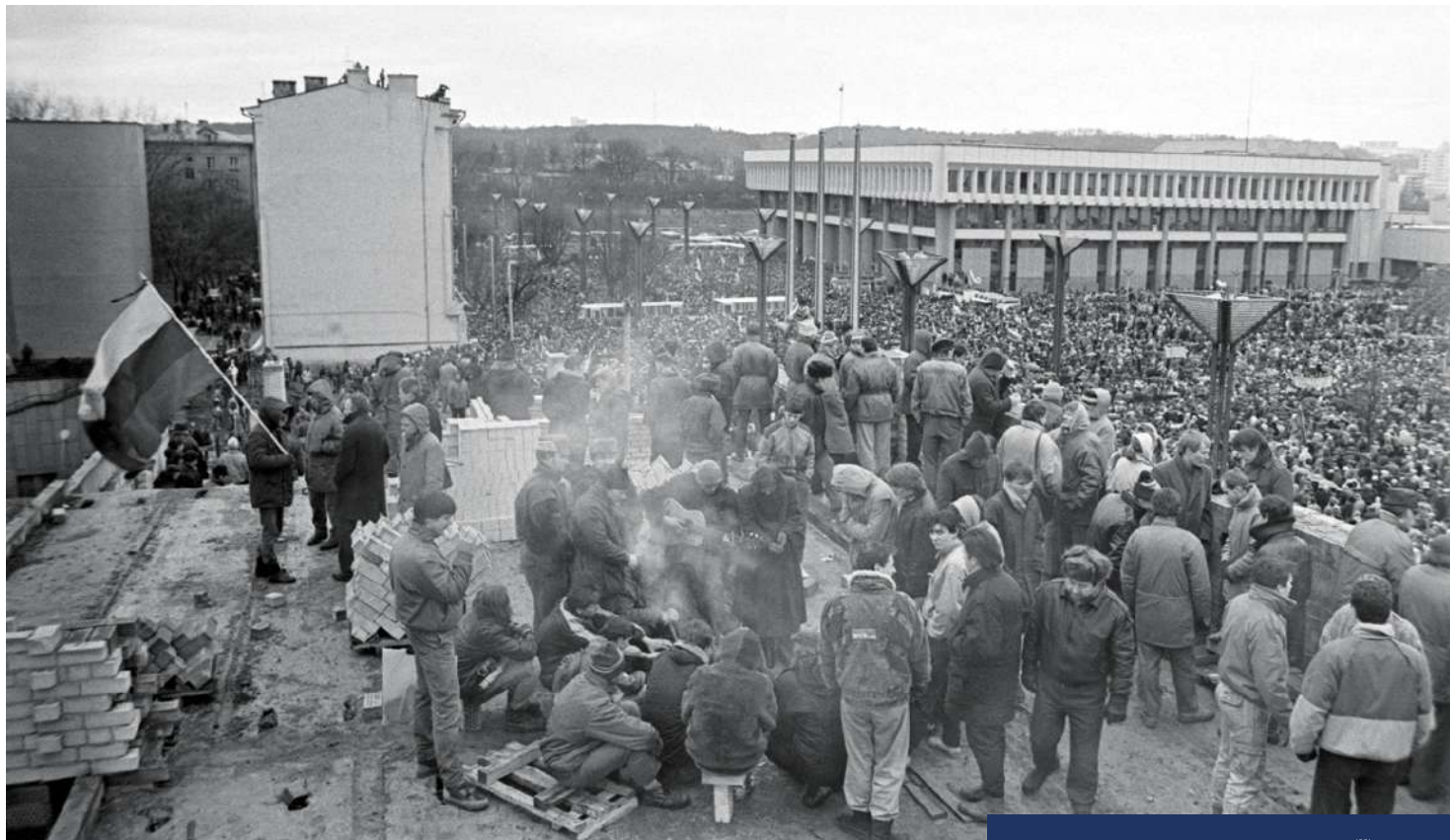

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio 13-osios naktį dalis Lietuvos parlamento narių dirbo savo vietose, dalis atskubėjo į parlamentą, išgirdę kvietimą susirinkti. Baiminantis dujų atakos, deputatams buvo išdalytos dujokaukės. Salėje jie posėdžiavo su paltais, nes ruošdamiesi atremti puolimą parlamento gynėjai į butelius pilstė benziną ir vėdino rūmus. Aukščiausiojoje Taryboje tvyrojo slogi nuotaika – plaukė žinios apie žuvusiuosius ir sužeistuosius. Paryčiais, apie 4 val., susirinkus 82 deputatams, prasidėjo Aukščiausiosios Tarybos posėdis. Parlamento nariai vieningai balsavo už tą naktį priimtus sprendimus. Tomis sausio dienomis ir naktimis Lietuvos parlamentas gynėsi pats ir vadovavo Lietuvos gynybai. Valstybei vadovavęs Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis bandė susisiekti su Sovietų Sąjungos prezidentu dėl smurto nutraukimo, kreipėsi į pasaulio valstybių vadovus, aktyviai veikė, kad pasaulis pripažintų agresiją prieš Lietuvos valstybę.

**Po kruvinosios sausio 13-osios nakties šimtai tūkstančių žmonių atėjo į
Nepriklausomybės aikštę ginti Lietuvos laisvės simbolio – Lietuvos parlamento**

Vilnius, 1991 m. sausio 13–14 d. | Fotografas Algimantas Žižiūnas
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. O-139443

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

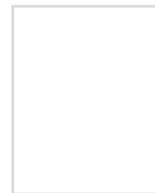

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Po 1991 m. sausio 13-osios nakties į Nepriklausomybės aikštę prie parlamento susirinko daugiau kaip 100 tūkstančių žmonių, dalis jų budėjo net ant aplinkinių pastatų stogų ir statybviečių. Jeigu būtų prasidėjęs puolimas, ryžtinga ir tvirta Lietuvos gyventojų parama valstybei būtų buvusi labai svarbi. Aiškėjo, kad parlamento šturmas pareikalautų daug daugiau aukų, todėl agresorius nesiryžo pulti rūmų. Labai svarbi buvo ir ryžtinga parlamento laikysena – priešintis ir nepasiduoti, tačiau svarbiausias tų dienų laimėjimas buvo žmonių vienybė iškilus pavojui. Aikštėje buvo galima sutikti lietuvių, rusų, lenkų, baltarusių, ukrainiečių, kitų tautybių atstovų. Visų jų vėliavos plazdėjo greta Lietuvos trispalvių. Greta stovėjo senoliai, jaunuoliai, vyrai, moterys, netgi vaikai. Vieniinga laikysena siaučiant smurtui parodė Lietuvos gyventojų ir politinių lyderių sąmoningumą ir gebėjimą susivienyti dėl bendrų tikslų.

**Parlamentą saugojo ne tik gyvoji barikada – tūkstančiai žmonių,
bet ir gynėjų pastatytos rūmų barikados**

1991 m. sausio 13 d. | Fotografas Vytautas Daraškevičius
Lietuvos Respublikos Seimo archyvas / Vytauto Daraškevičiaus asmeninis archyvas

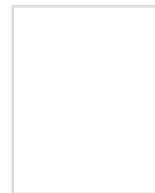
LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Parlamento pastatas privalėjo būti apgintas bet kokia kaina. Dar 1991 m. sausio 12 d. pastato prieigos buvo užtvirtos daugiau nei 100 autobusų ir sunkvežimių. Barikados aplink parlamentą buvo pradėtos statyti 1991 m. sausio 13-osios rytą. Gynėjai jį apjuosė maždaug 2,5 m aukščio statybinės armatūros vielomis. Vėlesnėmis dienomis parlamentas buvo apjuostas gelžbetoninių perdengimo plokščių ir blokų, inžinerinių tinklų kolektorių siena. Į Nepriklausomybės aikštę įsiliejančios gatvės buvo užtvirtos statybiniais blokais ir stambiais akmenimis. Aplink parlamento rūmus buvo iškasti prieštankiniai grioviai. Visi šie gynybiniai įtvirtinimai iškilo per neįtikėtinai trumpą laiką. Norint patekti į rūmus buvo naudojamas gerai saugomas šoninis įėjimas greta dabar esančio Sausio 13-osios memorialo. Ant fasadinės rūmų pusės armatūros smaigalių žmonės suvėrė šaukimus į sovietų kariuomenę, karinius bilietus, sovietinius pasus, prikėlė sovietinius medalius ir ordinus.

**Žmonės iš visos Lietuvos paromis saugojo Lietuvos Respublikos
Aukščiausiąją Tarybą – gynėjų laužai tapo vienybės simboliu**

Vilnius, 1991 m. sausio 13–14 d. | Fotografas Algimantas Žižiūnas
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. O-139455

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

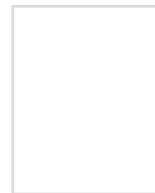

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausio laužai yra tapę apgintos Laisvės simboliu. Sovietų agresijos dienomis dešimtys tūkstančių žmonių, nepaisydami nuolatinės šlapdribos ir minusinės temperatūros, su vėliavomis, šūkais ir plakatais 24 valandas per parą budėjo Nepriklausomybės aikštėje, kad apsaugotų Lietuvos parlamentą. Visą Lietuvą sutelkusi Nepriklausomybės aikštė tapo vienybės simboliu. Žmonės iš Lietuvos miestų ir miestelių organizuotai autobusais vyko į Vilnių ir pasikeisdami saugojo savo išrinktus deputatus ir Vyriausybės narius. Budėjimas prie Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos rūmų prasidėjo netrukus po nepavykusio 1991 m. sausio 8-osios šturmo. Iš pradžių parlamentą saugojo vilniečiai, vėliau į Vilnių ėmė važiuoti Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko Vytauto Landsbergio pakviesti žmonės iš visos Lietuvos.

**Parlamento gynėjus šildė ne tik laužai, bet ir Nepriklausomybės
aikštėje įrengtose lauko virtuvėse dalijama karšta arbata**

Vilnius, 1991 m. sausio mėn. | Fotografas Vytautas Daraškevičius
Lietuvos Respublikos Seimo archyvas / Vytauto Daraškevičiaus asmeninis archyvas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. sausį ir vėlesniais mėnesiais prie Aukščiausiosios Tarybos rūmų budėjusius žmones šildė ne tik laužai, bet ir puodelis šiltos arbatos. Tų dienų liudininkai pamena žmones vienijusį ryžtą bet kokia kaina atsilaikyti prieš brutalią jėgą. Nepriklausomybės aikštėje budėjusius žmones palaikė jausmas, kad iškilus pavojui bus stovima petys petin. Tomis dienomis žmonės dalijosi kas kuo galėjo. Prie Parlamento pastato ir Nepriklausomybės aikštės prieigose įrengtose lauko virtuvėse buvo galima gauti šiltos arbatos ar sultinio, pasivaišinti duona ar sumuštiniais. Aikštėje ir parlamento rūmuose budėjusiems gynėjams maistą gabeno įvairios įmonės ir pavieniai žmonės iš visos Lietuvos.

www.lrs.lt

Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą juosusios barikados tapo galerija po atviru dangumi, šimtai žmonių išvydo protesto piešinius ir plakatus

Vilnius, 1991 m. sausio 13 d. | Fotografas Egidijus Malakauskas
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. P-31633

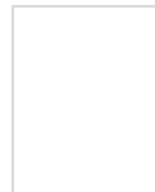
LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Lietuvos Respublikos Aukščiausiąją Tarybą saugojusios barikados tapo savotiška palaikymo ir protesto galerija. Jas papuošė nuotraukos, vaikų piešiniai, plakatai, karikatūros, šūkiai įvairiomis pasaulio kalbomis. Netrūko saviraiškos ir subtilaus humoro – ant barikadų kabėjo rublių kupiūros su prieraišu, esą tai priedas prie Sovietų Sąjungos prezidento Michailo Gorbačiovo gautos Nobelio Taikos premijos. Vieną iš barikadų, saugojusių Nepriklausomybės aikštės prieigas Gedimino prospekte, papuošė užrašas „Lietuvos širdis“, simbolizavęs 1991-ųjų įvykių epicentrą – Lietuvos parlamentą. Į Lietuvą atvykdavusios oficialios užsienio valstybių delegacijos išvysdavo tvirtove virtusį parlamentą. Vėliau prie Lietuvos Respublikos Seimo rūmų iš dalies barikadų buvo įrengtas Sausio 13-osios memorialas. Tai bene vienintelis tokio tipo paminklas pasaulyje, liudijantis žmonių ryžtą ginti teisėtai išrinktus tautos atstovus.

**Lietuvos parlamentą saugoję savanoriai balsuoja Aukščiausiosios Tarybos
rūmuose Lietuvos gyventojų visuotinės apklausos (plebiscito) metu**

Vilnius, 1991 m. vasario 9 d. | Fotografas Vytautas Daraškevičius

Lietuvos Respublikos Seimo archyvas / Vytauto Daraškevičiaus asmeninis archyvas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Agresijos dienomis Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba toliau tęsė darbą. Jos saugumą užtikrino ne tik tūkstančiai žmonių Nepriklausomybės aikštėje, bet ir keli šimtai savanorių gynėjų pastato viduje. Iš karto po 1991 m. sausio 8-osios Aukščiausiosios Tarybos šturmo buvo imta stiprinti pastato vidaus ir išorės apsaugą. 1991 m. sausio 11 d. keli šimtai savanorių parlamento gynėjų – pasieniečių, muitininkų, Krašto apsaugos departamento darbuotojų, Aukščiausiosios Tarybos apsaugos skyriaus pareigūnų, studentų ir kitų savanorių – iškilmingoje ceremonijoje prisiekė ginti Lietuvos valstybę ir jos Nepriklausomybę. Priesaiką priėmė Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininkas Vytautas Landsbergis ir Krašto apsaugos departamento direktorius Audrius Butkevičius, prisiekusiuosius palaimino kunigas disidentas Robertas Grigas. Dauguma savanorių savaitėmis budėjo ir gyveno smėlio maišais ir baldais užbarikaduotuose Aukščiausiosios Tarybos rūmuose.

Lietuvos karių paradas pro barikadomis apjuostą Lietuvos parlamentą minint pirmąsias atkurtos Lietuvos nepriklausomybės metines. Sausio 13-osios aukos priminė nepriklausomybės kainą

Vilnius, 1991 m. kovo 11 d. | Fotografas Andrius Petrulevičius
Andrius Petrulevičiaus asmeninis archyvas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

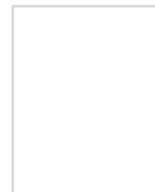

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1990 m. kovo 11-ąją nepriklausomybę atkūrusi Lietuvos valstybė neturėjo ginkluotųjų pajėgų, kurias pasitelkusi būtų galėjusi priešintis agresoriui. Visi, kurie 1991 m. sausio dienomis susirinko į Aukščiausiosios Tarybos rūmus ir prisiekė ginti Lietuvos valstybę, buvo vadinami savanoriais. Vieni jų atėjo tiesiai iš gatvės, kiti buvo pakviesti Lietuvos Sąjūdžio, treči – atsiųsti kaip jau veikusių struktūrų pareigūnai, pasieniečiai, muitininkai, Aukščiausiosios Tarybos apsaugos skyriaus pareigūnai, šauliai. Po tragiškų įvykių 1991 m. sausio 17 d. Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba priėmė įstatymą, kuriuo krašto apsaugos sistemoje įkūrė Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą. Tais pačiais metais buvo pareikalauta savanorių aukų. Lietuvos Respublikos pareigūnai buvo nužudyti pasienio postuose Krakūnuose ir Medininkuose, o griūvant Sovietų Sąjungai, 1991 m. rugpjūčio 21 d., gindamas Aukščiausiąją Tarybą buvo nukautas karys savanoris Artūras Sakalauskas.

Lietuvos parlamentą ir Vyriausybės rūmus gynę pasieniečiai vykdė ir Lietuvos Respublikos sienų apsaugą, tapdami Sovietų Sąjungos karinių-represinių struktūrų taikiniais

Vilniaus r., 1991–1992 m. | Fotografas nenurodytas
Pasieniečių muziejus. F207-98

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1990 m. lapkričio 8 d. Lietuvos Respublikos krašto apsaugos departamente prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės buvo įsteigta Pasienio apsaugos tarnyba, turėjusi vykdyti valstybės sienos apsaugos funkcijas. Lemtingomis sovietų agresijos dienomis 1991 m. sausio mėn. Lietuvos pasieniečiai vieni pirmųjų stojo ginti atkurtos nepriklausomybės. Jie budėjo valstybės pasienio postuose, 1991 m. sausio 8-ąją padėjo atremti Aukščiausiosios Tarybos rūmų šturmą, davė kario savanorio priesaiką, saugojo Vyriausybės pastatą. Tarp Vyriausybės rūmų gynėjų buvo ir pasienietis Gintaras Žagunis. Atslūgus įtampai sostinėje, tęsėsi Sovietų Sąjungos kariuomenės ir OMON dalinių provokuojami incidentai ir puldinėjimai Lietuvos pasienyje. Itin sudėtinga padėtis susidarė Šalčininkų rajone. 1991 m. gegužės 19 d. naktį iš pasalų buvo užpultas Šalčininkų pasienio užkardos Krakūnų postas. Užpuolikai nušovė beginklį Krakūnų pasienio kontrolės posto pamainos viršininką Gintarą Žagunį. Tai buvo pirmasis atkurtos nepriklausomos Lietuvos Respublikos pareigūnas, paaukojęs gyvybę už valstybės nepriklausomybę.

Nežmoniško Sovietų Sąjungos smurto aukomis tapo Lietuvos Respublikos pareigūnai, saugoję valstybės sieną Medininkų pasienio kontrolės poste

Medininkai, Vilniaus r., 1991 m. liepos 31 d. | Fotografas Viktoras Kapočius
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. O-128398

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Sovietų Sąjungos represinės struktūros ir toliau siekė destabilizuoti padėtį Lietuvoje ir bauginti Lietuvos visuomenę. Apgynus Lietuvos parlamentą ir Vyriausybę, tęsėsi Sovietų Sąjungos kariuomenės, jos milicijos specialiųjų būrių išpuoliai prieš Lietuvos valstybės institucijas – pasienio kontrolės postus ir muitines Latvijos ir Baltarusijos pasienyje, kurie buvo sunkiai apginami, tai buvo tarsi simboliniai valstybės sienos kontrolės postai. 1991 m. liepos 31 d. Medininkų pasienio kontrolės poste buvo nužudyti muitininkai – Antanas Musteikis, Stanislovas Orlavičius, kelių policijos pareigūnai – Juozas Janonis, Algirdas Kazlauskas, greitojo reagavimo rėtinės „Aras“ pareigūnai – Algimantas Juozakas, Mindaugas Balavakas. 1991 m. rugpjūčio 2 d. ligoninėje mirė sunkiai sužeistas muitininkas Ričardas Rabavičius. Išgyveno vienintelis muitinės pareigūnas, užpuolimo metu sunkiai sužeistas, Tomas Šernas. Tai buvo dar vienas žlungančios imperijos beprasmiško smurto aktas prieš Lietuvos Respubliką.

**Atsiveikinimas su Medininkuose nužudytais Lietuvos Respublikos pareigūnais
kaip ir atsiveikinimas su Sausio 13-osios aukomis tapo šimtatūkstantine
Lietuvos laisvės manifestacija**

Vilnius (Antakalnio kapinės), 1991 m. rugpjūčio 3 d. | Fotografas Viktoras Kapočius
Lietuvos centrinis valstybės archyvas. O-128380

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Smurtas prieš Lietuvos pareigūnus Medininkuose surengtas netrukus po pasirašytos Sutarties tarp Lietuvos Respublikos ir Rusijos SFSR, JAV ir Sovietų Sąjungos viršūnių susitikimo Maskvoje ir IV Pasaulio lietuvių žaidynių Lietuvoje dienomis. Neįsivaizduojamo žiaurumo aktas sulaukė visuotinio dėmesio. Į 1991 m. rugpjūčio 3 d. vykusias žuvusiųjų laidotuves susirinko daugybė Lietuvos žmonių, Lietuvos parlamento nariai, Vyriausybės, įvairių institucijų atstovai, sporto žaidynių dalyviai. Pagarbą Medininkų aukoms išreiškė į laidotuves atvykę JAV generalinis konsulas Leningrade Jackas Gosnellas, Vokietijos Federacinės Respublikos Bundestago narys Wolfgangas von Stettenas, Latvijos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos Pirmininko pavaduotojas Dainis Ivanas, Estijos Respublikos atstovas Martas Tarmakas. Medininkų pasienio kontrolės poste nužudyti Lietuvos Respublikos pareigūnai buvo palaidoti šalia 1991 m. sausio 13-osios Sovietų Sąjungos agresijos aukų.

**Lietuvos Respublikos parlamento gynyba pareikalavo dar vienos aukos –
žlungant Sovietų Sąjungai žuvo karys savanoris Artūras Sakalauskas**

Vilnius, 1991 m. rugpjūčio 22 d. | Fotografas Vytautas Darsaškevičius
Lietuvos Respublikos Seimo archyvas

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

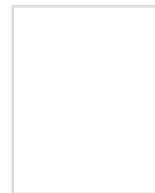

LAISVĖS LIEPSNA

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

1991 m. rugpjūčio 19 d. prasidėjus kariniam perversmui Maskvoje, Lietuvoje kartojo sausio mėnesio agresijos scenarijus. Lietuvos Respublika priešinosi neginkluotomis ir nesmurtinėmis formomis, Lietuvos žmonės dar kartą atvyko budėti prie parlamento rūmų, rūmų gynybą organizavo savanoriai, atvykę iš įvairių Lietuvos rinktinių, parlamentas tęsė darbą, susirinkęs į neeilinę sesiją. Žlungant kariniam pučui Maskvoje, vėlų 1991 m. rugpjūčio 21 d. vakarą, parlamento prieigose įvyko paskutinis Lietuvos savanorių susirėmimas su Sovietų Sąjungos kariškiais. Pasipriešinimo metu žuvo Alytaus rinktinės savanoris Artūras Sakalauskas, dar keletas savanorių buvo sužeisti sovietų sprogstamųjų užtaisų. Artūras Sakalauskas tapo paskutiniąja auka XX amžiuje, paaukota už Lietuvos nepriklausomybę.

Orios Lietuvos žmonių laikysenos pergalę simboliškai žymėjo Lenino paminklo nukėlimas Lukiškių aikštėje

Vilnius, 1991 m. rugpjūčio 23 d. | Fotografas Alfredas Girdziušas
Lietuvos Respublikos Seimo archyvas. VI-190-G00380

LIETUVOS RESPUBLIKOS
SEIMAS

PRISIEKĘ NESITRAUKTI

Lietuvos laikysena 1991 m. sovietų agresijos akivaizdoje

Žlugus kariniam pučui Maskvoje, Lietuvos parlamentas ir Vyriausybė ėmėsi aktyvių veiksmų, padėjusių užtikrinti Lietuvos Respublikos teritorijos kontrolę. Lietuvos Respublika susigrąžino 225 dienas sovietų užgrobtus Spaudos rūmus, Lietuvos radijo ir televizijos pastatą, Vilniaus televizijos bokštą. 1991 m. rugpjūčio 23 d. vakare, apie 18.20 val., Lukiškių aikštėje buvo nukelta keturių metrų aukščio Lenino statula. Šis paminklas priešais KGB rūmus stovėjo nuo 1952 metų. Keliant statulą, ji skilo ir lūžo per kelius. Paminklą išvežant iš aikštės, ant pjedestalo užlipę triumfuojantys Lietuvos žmonės dainavo patriotines dainas. Ši akcija žymėjo Lietuvos laisvės kovos su Sovietų Sąjunga pabaigą. Tą pačią dieną Lenino statulos, okupacinės imperijos simboliai, buvo nuverstos Rygoje ir Taline.

